

Pirkanmaa2019 maakuntauudistuksen lausunto valinnanvapauslaista (HE 47/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle)

Sote- ja maakuntauudistus on välttämätön ja kannatettava uudistus. Potilaiden valinnanvapaus tulee olla sen keskeinen arvo ja tavoite. Sote palvelutuotannon monipuolistaminen lisää palveluntuottajien välistä kilpailua siten, että saatavuus ja laatu tulevat paranemaan. Uudessa toimintamallissa on turvattava kaikille tuottajille tasapuoliset toimintaedellytykset. Lausunnossamme kiinnitämme erityistä huomiota esillä olevan lain toimeenpanoon liittyviin vaikutuksiin sekä toiminnalliselta että taloudelliselta näkökulmalta.

Pirkanmaa2019 maakuntauudistushanke pyytää kiinnittämään huomioita seuraaviin asioihin:

1. **Lainsäädännön toimeenpano** ratkaisee kuinka kansalaiset kokevat uudistuksen. Lainsäädäntö antaa hyvät raamit uudistukselle. Toimeenpanon aikataulu on erittäin tiukka. Täten valtakunnallinen koordinaatio ja tuki sekä hyvä yhteistyö maakuntavalmistelijoiden kanssa ovat välttämättömiä, joilla varmistetaan onnistunut muutos. Yhteistyöllä turvataan mahdollisimman pitkälle asiakkaiden yhdenvertaisuus ja yhdenmukaiset palvelut maakuntien välillä. Tämän hetken valmistelutilanne maan eri osissa etenee eri tahtiin ja erilaisin ratkaisuin. Yhtenäiset ohjeistukset ja tiekartat voivat olla hyvänä apuna toimeenpanijoille ja muutosjohdolle. Ohjeistukset ja tiekartat eivät ole tällä hetkellä tyydyttävällä tasolla. Lainsäädäntövalmistelun nykyisen vaiheen rinnalla resursseja tulisi suunnata voimakkaasti itse toimeenpanoon. Aikaa ei ole jäädä odottamaan lakien valmistumista.
2. **Toimeenpanon rahoitus ja resurssointi.** Tämän hetken tiedon valossa maakuntien perustaminen toteutunee vasta alkusyksystä 2017. Esivalmisteluvaihe päättyy kesäkuussa 2017. On välttämätöntä, että valmistelu ja toimeenpano eivät katkea muutaman kuukauden ajaksi.

Esitämme, että toimeenpanoa voidaan toteuttaa kaikilta osin ja kaikilla rintamilla täysipainoisesti, vaikka lakeja ei vielä olisi hyväksytty. Tämä edellyttää, että valtion taholta turvataan

Pirkanmaa 2019

etupainotteisesti riittävä maakuntien rahoitus ja toimeenpanon resursointi 1.7.2017 alkaen.

Maakunnille on varattu vuoden 2017 rahoituksessa noin 9 miljoonaa euroa väliaikaishallinnon tarpeisiin ja toimeenpanoon. Maakuntien arvioima tarve syksylle 2017 on noin 21 miljoonaa euroa. Maakuntia on informoitu, että 9 miljoonan rahoitusta voitaisiin käyttää jo heinäkuun alusta 2017 lähtien.

Lisärahoituksesta on saatava ratkaisu mahdollisimman pian, koska väliaikaishallinnon henkilöstörekrytoinnit on tarkoitus tehdä vielä ennen kesää 2017. Tarkoituksenmukaista olisi, että rekrytoitava lisähenkilöstö voisi aloittaa työnsä heti kesälomakauden jälkeen. Toiveena esitämme myös, että vuoden 2018 rahoitus selviäisi jakoperusteiseen samassa aikataulussa, koska sama henkilöstö jatkaa toimeenpanoa vuoden 2018 loppuun saakka. Esimerkiksi Pirkanmaan maakunnassa syksyn 2017 henkilöstötarve toimeenpanossa on arviolta 45 työntekijää, joka tulee kasvamaan edelleen vuoden 2018 aikana merkittävästi.

3. Valinnanvapauden tietojärjestelmät ja tiedonhallintapalvelut.

Maakuntaudistuksen yksi keskeisimmistä onnistumisen kulmakivistä on onnistunut tietojärjestelmien muutoshanke. Tämä koskee sekä valinnanvapauslain edellyttämiä tietojärjestelmähankkeita, että muita toimialariippuvia, että toimialariippumattomia järjestelmiä. Pirkanmaa on laskenut, että yksistään Pirkanmaan maakunnan tietojärjestelmämuutostyöt edellyttävät yli 30 miljoonan euron valtion rahoituksen. Pirkanmaa edustaa Suomen tasolla noin 10 prosenttia väestöstä.

Valinnanvapauden toimeenpano edellyttää §77 mukaisten tiedonhallintapalveluiden kehittämistä, testaamista, käyttöönottoa sekä henkilöstön että kansalaisten kouluttamista.

Valinnanvapausmallin toteuttaminen edellyttää, että asiakkaalla on tieto vaihtoehtoisista palvelun tuottajista ja että tieto hänen valinnastaan välittyy maakunnalle ja tuottajalle. Tiedon pitää olla kaikkien saatavissa ja ajantasaista. Lisäksi saatuja palveluja ja laskutusta varten tarvitaan kaikki toimijat yhdistävät tiedonhallintapalvelut ja ne mahdollistavat tietojärjestelmät.

Pirkanmaan liitto

Kelloportinkatu 1 B, 33101 Tampere | Puhelin 03 248 1111 | Sähköposti | www-osoite
www.pirkanmaa2019.fi | [twitter: @pirkanmaa2019](https://twitter.com/pirkanmaa2019)

Pirkanmaa 2019

Tiedonhallintapalvelut ovat välttämättömiä valinnanvapauden kustannustehokkaan toteuttamisen kannalta. Momentin 1 kohdan mukaisen palvelun kautta asiakas voi ilmoittaa, minkä suoran valinnan palvelun tuottajan, sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön sekä maakunnan liikelaitoksen asiakkaaksi hän ilmoittautuu. Valintapalvelut välittää tiedon maakunnalle ja asianomaiselle palvelun tuottajalle. Jos asiakas haluaa vaihtaa toisen tuottajan asiakkaaksi, ilmoitus vaihdosta tehdään vastaavasti tämän palvelun välityksellä. Vaihtotilanteessa tieto menee automaattisesti myös sille tuottajalle, jonka asiakkuudesta siirrytään pois. Momentin 1 kohdan toteuttaa Kela §78 velvoitteen mukaisesti.

§77 mukaan tiedonhallintapalveluihin kuuluvat lisäksi a) valinnanvapauden tiedonhallintapalvelu, b) tuottajahallintapalvelu, c) palvelutuotannon seurantapalvelu ja d) palvelun tuottajien yhteiskuntavastuun tietopalvelu. Näiden neljän palvelun tietojärjestelmäratkaisut ovat tietojemme mukaan vielä avoimia ja ratkaisematta. Ehdotamme, että nämä neljä palvelua toteutetaan maakuntien ja Kelan yhteistyönä. ICT ratkaisuksi ehdotamme Palveluseteli ja Ostopalvelujärjestelmän (PSOP) käyttöönottoa koko Suomessa. PSOP ICT ratkaisu on lähes valmis järjestelmäkokonaisuus, joka kehitettiin vuosina 2012-2015 Espoon, Turun, Tampereen, Oulun ja Kouvolan toimesta. PSOP-järjestelmän asukaspeitto on tällä hetkellä 2,1 miljoonaa kansalaista. PSOP-hallintamallista ja kehitysryhmästä vastaa Kuntien Tiera Oy (Tiera).

- 4. Sairaanhoidollisten tukipalveluiden järjestäminen (laboratoriopalvelut, kuvantamispalvelut, lääkehuollon palvelut).** Yhtiöitettyjen sote-keskusten tehtävät on kuvattu valinnanvapauslain 15 §:ssä. Nykyisistä terveyskeskuksista liikelaitoksen tehtäväksi jää mm. vuodeosastotoiminta. Samoin liikelaitoksen toiminnaksi jää perustasolla suuri osa sosiaali-toimesta ja hammashuollon osalta alla 18 vuotiaiden tutkimus ja hoito sekä hammaslääketieteen erikoissairaanhoito. Tämä johtaa siihen, että nykyiset terveyskeskukset jakautuvat yhtiöitettyyn toimintaan ja liikelaitoksen toimintaan.

Edelleen on epäselvää, kuinka järjestetään sairaanhoidolliset tukipalvelut saman talon sisällä yhtiötetyille ja liikelaitoksen

Pirkanmaa 2019

toiminnalle. Nykyisin jokaisessa terveyskeskuksessa on yksi röntgen, laboratoriopalvelut on tuotettu alueellisessa laboratorioyksikössä (julkinen) ja lääkehuolto alueellisen sairaala-apteekin toimesta. Mikäli sote-yhtiö ei saa käyttää jatkossa maakunnan liikelaitoksen sairaanhoidollisia tukipalveluja, joudutaan ratkaisuun, jossa sote-keskukset perustavat oman röntgenin tai ostavat palvelut markkinoilta, perustavat oman laboratorion tai ostavat markkinoilta ja hankkivat lääkkeet markkinoilta yksityisiltä apteekeilta.

Haasteeksi tulee terveyskeskuksen tiloissa myös siivouspalveluiden, ruokahuollon ja välinehuollon ylläpito kummallekin toimijalle (liikelaitos vs sote-yhtiö). Kilpailuneutraliteetti, EU-lainsäädäntö ja hankintalaki näyttävät estävän, että valinnanvapausmallista sataisiin tästä tukipalvelunäkökulmasta hyvä ja toimiva ratkaisu. Pidämme tärkeänä, että sairaanhoidollisten tukipalveluiden osalta löydetään asiakaslähtöinen ja taloudellinen ratkaisu, koska edellä oleva johtaa vain huonoihin ratkaisuihin.

- 5. Tukipalveluiden järjestäminen.** Tukipalveluilla tarkoitetaan mm. talous- ja henkilöstöhallinnon palveluita, siivouspalveluita, ruokahuollon palveluita sekä hankinta- ja logistiikkapalveluita. Nykyisin kunnat ovat järjestäneet näitä palveluita siten, että sote-palvelut ja kuntien muut toimialat kuten koulut ovat voineet saada tukipalvelut yhtiömuotoisesta tai muulla tapaa keskitetyistä yksiköistä. Näissä järjestelyissä on ollut usein sairaanhoitopiiri mukana aluesairaalaapaikkakunnilla. Koska sote-palvelut siirtyvät maakunnille, monet tällaiset tehokkaat tukipalveluratkaisut ovat purkautumassa.

Maakuntaudistuksessa on kiinnitetty liian vähän huomiota tukipalveluiden järjestämiseen taloudellisesti ja tehokkaasti. Uudistuksessa tällä on merkittävä vaikutus ennen kaikkea tukipalveluhenkilöstöön. Markkinoilla oleva yhtiöitetty toiminta ei voi enää käyttää inhouse-tyyppisesti järjestettyjä tukipalveluja.

Jatkovalmistelussa pidämme tärkeänä, että maakunnat ja kunnat voisivat löytää yhteisiä tukipalveluratkaisuja niin, ettei jäljelle jäävät kunnat kärsi tukipalveluratkaisujen purun aiheuttamista toiminnallisista ja taloudellisista seuraamuksista.

Pirkanmaan liitto

Kelloportinkatu 1 B, 33101 Tampere | Puhelin 03 248 1111 | Sähköposti | www.osoite
www.pirkanmaa2019.fi | twitter: [@pirkanmaa2019](https://twitter.com/pirkanmaa2019)

Pirkanmaa2019

Maakunnat ovat lisäksi yhä enemmän keskenään arvioineet ja keskustelleet valtakunnallisten tukipalveluyhtiöiden merkityksestä ja työnjaosta suhteessa maakunnallisiin tukipalveluyhtiöihin. Maakunnat pyrkivät järjestämään maakunnissa tukipalvelut joko yksin, maakuntien yhteisenä tuotantona tai parhaimmillaan lisäksi kuntien kanssa. Kuntien halu tulla mukaan maakunnallisiin tukipalveluyhtiöihin on heikohko, mikäli kunnat eivät pääse omistamaan ja ohjaamaan toimintaa.

Tukipalveluista ja niiden järjestämisestä ei ole tehty valtakunnallista vaikuttavuusarviointia, jossa olisi otettu huomioon nykytilanne ja uusi tila johon tähdätään. Näkemyksemme mukaan on jatkovalmistelussa huomioitava kokonaisvaltainen ratkaisu, joka ei johda kustannusten kasvuun. Jatkosuunnittelussa ja valmistelussa on otettava maakunnat paremmin mukaan.

Tampereella 17.5.2017

Jaakko Herrala, LT, MBA
Sote-projektijohtaja
Pirkanmaa2019 maakuntaudistushanke
Pirkanmaa